

POLITIET

Politidirektoratet

Pb. 8051
Dep., 0031
Oslo

SØR-ØST POLITIDISTRIKT

Deres referanse:
201702339

Vår referanse:
201711594-1 008

Sted, Dato
15.10.2017

HØRINGSSVAR, HØRING - NOU 2017:9 POLITI OG BEVÆPNING

Det vises til høringsbrev av 13.6.17.

Sør-Øst politidistrikt vil innledningsvis berømme utvalget for en omfattende og grundig utredning. Vårt hørings svar vil i det vesentligste omhandle spørsmålet om videreføring av dagens bevæpningsmodell kontra fremskutt lagring på kropp av våpen med magasin adskilt fra våpenet.

Behov og risiko knyttet til fremskutt lagring på kropp kontra dagens bevæpningsmodell.

Utvalget ønsker i kapittel 6, Samfunns-, kriminalitets- og terror-utviklingen, å gi en kunnskapsbasert fremstilling av utviklingstrekk med relevans for bevæpningsspørsmålet. Det fremkommer at over hele den vestlige verden har den registrerte kriminaliteten vist en markant nedgang siden midten av 1990-tallet. Dette gjelder også for Norge. Utvalget konkluderer med at utviklingen i kriminalitetsbildet og samfunnsutviklingen ikke tilsier behov for bevæpning.

Utvalget har funnet en økning i antall anmeldelser for vold mot offentlig tjenestemann, men kommenterer at det er vanskelig å si hvorvidt dette skyldes økt anmeldelsestilbøyelighet eller en reell økning i utsatthet. Videre har utvalget avdekket at det ikke fremkommer noe i politiets eget materiale som tilsier en økning i utsatthet for polititjenestepersoner.

Utvalget ser ut til å legge betydelig vekt på den generelle nedgangen i registrert kriminalitet i sin argumentasjon mot generell bevæpning. Registrert voldskriminalitet viser en nedgang, men det er verdt å merke seg at vinningssaker utgjør den største andelen av nedgangen. På den andre siden velger utvalget ikke å legge særlig vekt på en statistisk økning når det gjelder vold mot offentlig tjenestemann, i det man stiller spørsmål ved anmeldelsestilbøyelighet. Politidistriktet er enig med utvalget i at økt fokus på HMS og rapporteringsrutiner kan være en

SØR-ØST POLITIDISTRIKT

Post: Postboks 2073, 3103 Tønsberg
E-post: post.sor-ost@politiet.no

Tlf.: 33344400
Faks: 33313602

Org. nr.: 983998178
www.politi.no

medvirkende årsak til registrert økning, men at det da samtidig må vektas at det tidligere bildet kan være noe uriktig lavt.

Det er et faktum at det gis flere bevæpningsbeslutninger i dag enn tidligere. Vi er enige med flertallet i utvalget når de påpeker svakhetene ved fremskutt lagring. De begrunner dette med svakheten ved å forlate bilen hvor våpen er lagret, at det ikke er noe annet maktmiddel som fungerer tilfredsstillende på avstand og at politiet ved generell bevæpning blir mer fortrolig med våpenet. Sør-Øst politidistrikt anser dette som vektige argumenter for innføring av generell bevæpning nå. I tillegg bemerkes at erfaringene gjennom perioden med midlertidig bevæpning samt bevæpning ved festivaler og større arrangementer gjennom sommeren 2017 synes å tilsa at det hos publikum raskt har etablert seg en forståelse/aksept for at politiet er bevæpnet.

Drøftingene i rapporten er i hovedsak mellom bevæpnet politi med ladd pistol, eller fremskutt lagring i kjøretøy. Vi oppfatter dette som en svakhet i NOU 2017:9 Politi og bevæpning. Vi kan ikke se at mindretallets innstilling med fremskutt lagring av pistol på kroppen er drøftet. En slik drøfting ville ha belyst en redusert risiko ved å skille våpen og ammunisjon. Utvalgets informanter har derimot blitt invitert til å belyse faremomenter som f. eks. vådeskudd og fratatt våpen i sin argumentasjon mot bevæpning.

Det er en gjennomgående beskrivelse i rapporten at "bedre føre var" og verstefalltenking er noe av det som har skapt behov for bevæpning. Utvalget legger til grunn at samfunnet er tryggere enn mange i politiet selv mener, og beskriver risikoen for en mulig overreaksjon som følge av verstefalltenkningen. Dette står i kontrast til politiets innlærte forebyggende tilnærming som er ment å ta høyde for det uforutsette. Dette kan handle om politiets mulighet til å beskytte seg selv, men det handler først og fremst om muligheten for å beskytte borgerne.

Utvalget uttaler: "Når det gjelder det å bli vant til å håndtere våpen, er det viktig at skytevåpen vurderes som det potensielt dødelige maktmidlet det faktisk er og ikke reduseres til et verktøy som mange i politiet omtaler det som". Erfaringen i Sør-Øst er at våre operative mannskaper er seg meget bevisst maktstigen og at bruk av våpen er siste trinn på maktstigen. Men i ytterste konsekvens må faktisk våpen benyttes for å beskytte publikum eller politiet selv. I perioden med midlertidig bevæpning var det ikke noe som tydet på at politiet valgte andre tilnærminger enn ellers, selv om våpenet var tilgjengelig.

Argumentasjonen om en økende våpenspiral hvor kriminelle bevæpner seg mer fordi politiet er bevæpnet er gammel og vel kjent. Utvalget har trukket opp noen momenter/erfaringer fra utenlandsk politi, men det er vanskelig å vurdere om det her foreligger direkte overførbare elementer. Fra Sverige kjenner vi utfordringen med utvikling av parallellsamfunn og enkelte miljøer med stor tilbøyelighet til å utøve grov vold, uten at vi foreløpig nødvendigvis helt kan se den samme utviklingen her. Bakgrunnen for dette er sammensatt og det blir etter vår oppfatning vanskelig å bruke denne utviklingen i en argumentasjon rundt ulike bevæpningsmodeller for politiet. Samtidig er det ofte et etterlatt inntrykk gjennom media at det er mer våpen i omløp i kriminelle miljøer og det har vært stort fokus på enkelthendelser med skyting i det offentlige rom mellom medlemmer av ulike gjenger også i Norge. Polititjenestepersoner har overfor utvalget uttrykt at det er en økning i saker som innebærer håndtering av psykisk syke og uforutsigbare personer med kniv eller annen farlig gjenstand. Utvalget har derfor undersøkt dette nærmere og uttrykker at det er vanskelig å finne et klart svar. I Sør-Øst politidistrikt har vi gjennom de siste årene hatt en jevn økning i antall

psykiatrioppdrag. Samarbeidet med helsevesenet har blitt tettere og bedre enn det var tidligere, nettopp på bakgrunn av denne utviklingen.

Det er ikke bare politiet som opplever en økning i antall psykiatrioppdrag. Folkehelseinstituttet beskriver at forekomsten av psykiske lidelser øker i befolkningen. Norge opplever i tillegg en høy selvmordsrate. Dette er en utvikling utvalget ikke ser ut til å ha lagt vekt på, men som polititjenestemenn merker i hverdagen.

Siste del av kapitlet redegjør for utviklingen i terrorisme og det norske trusselbildet. Det fremkommer at Europa er langt mindre utsatt for terror i dag enn tidligere i historien, samtidig som de angrep som finner sted får stor oppmerksomhet. Utredningen finner at det europeiske trusselbildet varierer mellom ulike land, og at Norge er langt mindre utsatt enn mange andre land. Det er sett nærmere på utviklingen i høyreekstrem terror og jihadisme som er de terrorformene som i størst grad er aktuelle i dag. Utvalget diskuterer hvilken relevans en bevæpningsmodell har for terrorhåndtering. Utvalget konkluderer til slutt med at det er lite som tilsier at forskjellen på fremskutt lagring og generell bevæpning vil være avgjørende i de fleste angrep.

Det oppfattes at utvalget i stor grad legger vekt på statistisk materiale og på denne måten presenterer noe vi oppfatter som en reaktiv tilnærming. PST og Felles Kontraterrorsenter (FKT) har gjennom de siste årene jevnlig beskrevet at sannsynligheten for et terrorangrep i Norge er økende. Det kan nok med rette hevdes at terroren i Europa rammet oftere før. I følge Thomas Hegghammer ved FFI har nedgangen likevel ikke vært betydelig, og den kan i hovedsak knyttes til Storbritannia og Spania. Dette var en mer geografisk avgrenset terror enn den vi ser i dag.

Etter 11.9.2001 kom det nye globale terroraktører. AQ og senere IS har utviklet seg til å organisere terror uten de avgrensningene vi så tidligere. I dag opplever man at terroren rammer hvor som helst. Tidligere var terroren sterkt knyttet til å ramme myndigheter, næringsliv og politikere. Terroren skjer ikke lenger bare mot ideologiske mål, sier den svenske terrorforskeren Magnus Ranstorp. Vi har gjennom det siste året sett at et tilgjengelig bevæpnet politi har evnet å begrense skadevirkningene av terroraksjoner både i England og i Spania.

Politiet har en proaktiv tilnærming til denne utviklingen. Derfor blir det lagt stor vekt på forebyggende tiltak som informasjonsutveksling mellom tjenestene og tett dialog med alle berørte parter i samfunnet, f. eks. kommuner, arrangører osv. Dette arbeidet utvikles videre.

Det er sannsynlig at Norge igjen vil oppleve et terrorangrep eller en annen form for dødelig voldshandling med større omfang, og at det vil bli undersøkt om vi har lært av tidligere nasjonale og internasjonale hendelser. Det vil bli undersøkt om læringen har materialisert seg i konkrete tiltak både av forebyggende og skadebegrensende art. Når en terrorhandling eller en annen form for dødelig voldshandling av større omfang først skjer, vil politiets kompetanse- og utstyrsnivå kunne ha direkte innvirkning på muligheten for skadebegrensning. En gjerningsmann som begynner å skyte eller stikke ned personer i en folkemengde vil kunne stanses effektivt av et bevæpnet politi. En gjerningsmann i kjøretøy mot en folkemengde er vanskeligere, men denne vil også kunne stanses ved bruk av våpen. Pågående dødelig vold ved en skole eller på et torg vil kunne stanses tidligere med et generelt bevæpnet politi.

Politiet har gjennomført tester for å undersøke om det er mulig å stanse kjøretøyer av ulik størrelse. Resultatene fra testene viser at det er mulig å nøytralisere fører i både større og mindre kjøretøyer med de våpentypene og den ammunisjon politiet har tilgjengelig. Det er mulig å ødelegge vitale deler i motorene på mindre kjøretøyer, mens muligheten er mindre mot store kjøretøyer.

Det kan stilles spørsmål ved om politiet er tilstede akkurat når det skjer. Et viktig moment her er at politiet nå ofte har tilstedeværelse ved større arrangementer og folkeansamlinger, hvilket etter de siste trusselvurderingene fra PST anses som et svært viktig forebyggende tiltak. Dermed er det faktisk sannsynlig at politiet allerede er der og kan begrense skadevirkningen.

Politiet kan forebygge mye, men vi kan ikke regne med å avverge alle dødelige angrep. Når de først skjer, ønsker vi på samfunnets vegne å være best mulig i stand til å begrense skaden. Sør-Øst politidistrikt anser at politiet er best i stand til å beskytte befolkningen også ved slike hendelser ved å ha fremskutt lagring av våpen på kropp. Vi mener at utvalget således har lagt for lite vekt på den skadebegrensende dimensjonen.

Sør-Øst politidistrikt er opptatt av at grunntanken om å løse konflikter på lavest mulig nivå ved dialog skal bevares og videreutvikles, og at politiet skal benytte den metode og det maktmiddel som situasjonen krever. Majoriteten av våre operative mannskaper er opplært og trent primært i å håndtere situasjoner uten å ha våpen på kroppen, og det blir viktig at det gjennom PHS og IP-opplæring settes fokus på å bevare disse gode erfaringene. Samtidig viser erfaringene fra perioden med midlertidig bevæpning at politiet var i stand til å bevare denne modellen, selv om man var bevæpnet.

Flertallet i utvalget påpeker at et ubevæpnet politi kommuniserer tillit og nærhet gjennom det å ikke være bevæpnet. Man ser på dagens modell som et uttrykk for at vi har et lavt konfliktnivå generelt. De oppfatter at samfunnet i all hovedsak er trygt. De oppfatter videre også at elektrosjokkvåpen vil være et tilskudd i maktpyramiden. Sør-Øst politidistrikt ser at dette er viktige verdier og argumenter, men mener at dagens modell ikke tar tilstrekkelig høyde for det risiko- og trusselbildet vi ser både i dag og inn i fremtiden. Det vises å så henseende til at PST har endret sin trusselvurdering fra mulig til sannsynlig for at det vil skje en terrorhendelse i Norge og at det indikerer at Norge vil være mer i faresonen for terrorangrep også i årene som kommer.

Konklusjon

Sør-Øst politidistrikt støtter utvalgets rapport om at det ikke innføres alminnelig bevæpning av norsk politi.

Videre støtter vi mindretallets innstilling som innebærer en fremskutt lagring av pistol på kropp, med magasiner og ammunisjon i utstyrsbeltet. Mindretallets innstilling vil redusere risikoen utvalget påpeker ved å bære våpen. Det vil føre til færre vådeskudd og det vil redusere konsekvensen dersom det uladde våpenet blir fratatt tjenestepersoner.

Sør-Øst politidistrikts uttalelser om de øvrige temaene i NOU 2017:9

Vedr elektrosjokkvåpen

Sør-Øst politidistrikt stiller seg positive til en utprøving av elektrosjokkvåpen, selv om dette er et maktmiddel som på ingen måte kan erstatte eller sammenlignes med skytevåpen. Det vil etter vårt syn utgjøre et supplement og ikke en erstatning.

Styrking av politiets operative kapasitet

Vi er enige i at et bevæpnet politi ikke skal kompensere lav bemanning.

Håndtering av psykisk syke personer, øke kompetanse

Politiet er kontinuerlig søkende etter å utvikle kunnskap og ferdigheter i vår håndtering av psykisk syke personer. I vårt nære samarbeid med psykiatrien avklarer vi daglig hva som er adekvat håndtering av våre syke gjengangere. Vi søker å unngå å oppbevare syke mennesker i arrest og vi finner alternative løsninger sammen med helsevesenet. Det er ingen ting som tyder på at vi har andre terskler for maktanvendelse når det gjelder psykisk syke personer, sammenlignet med andre grupper. Likevel er det dessverre mange som faller mellom samfunnets stoler. Dette handler bl.a. om hvordan lovverket er innrettet for å ivareta pasientens beste, balansert mot samfunnets behov for beskyttelse mot potensielt farlige personer. Vi ønsker å fortsette det nære samarbeidet med helsevesenet og særlig psykiatrien. Dette medfører læring og utvikling hver eneste dag. En mer effektiv kunnskapsdeling internt i politiet generelt, og spesielt innenfor dette feltet, kan være en god idé å sette i et bedre system.

Innrapportering av vold mot offentlige tjenestemenn

Utvalget legger i sin utredning vekt på at politiet må etablerere gode rapporteringsrutiner for å sikre å ha en kunnskapsbasert tilnærming til bl.a. omfang, utvikling og evaluering, jfr kap 6.16 og 9.22. Gode rapporteringsrutiner og systemer er utvilsomt et gode både for politiet og for samfunnet framover.

Patroljerende politi på flyplasser

Utvalgets rapport fokuserer primært på Gardermoen som hovedflyplass. For Sør-Øst fremstår det som relevant å se denne problemstillingen opp mot alle flyplassene med fast politibemanning og med stor trafikk, herunder bl a Sandefjord lufthavn Torp. Bruk av en modell med deponier av våpen fremstår som lite hensiktsmessig, i det et terrortilslag kan innebære at mannskapene ikke kommer fram til/finner fram til deponiene pga av bl a panikk i menneskemengder eller sperrede tilkomstveier. Med fremskutt lagring av våpen på kropp, bør det etter politidistriktets oppfatning være tilfredsstillende beredskap. For de reisende er det helt normalt å møte bevæpnet politi på lufthavner utenfor Norge, slik at det formodes at dette ikke i særlig grad vil oppfattes som problematisk.

Krav om bevæpningsbeslutning ved midlertidig bevæpning

Vårt primære standpunkt er at tiden er inne for generell bevæpning av politiet. Dersom det ikke skulle skje, inneholder ikke dette punktet noe nytt for oss. I perioder med midlertidig bevæpning i, støtter vi at tjenestemennene fortsatt må innhente bevæpningsbeslutning for det enkelte oppdrag. Dette er saker hvor det uansett skal være tett kommunikasjon mellom operasjonsleder og personellet ute på taktisk nivå, og hvor styrker og svakheter ved ulike løsninger drøftes.

Kriterier for bruk av skytevåpen inn i politiloven

Utvalget uttrykker at våpeninstruksen oppfattes å være et oppdatert og tjenlig verktøy tilpasset dagens bevæpningsordning. Den anses således å gi det handlingsrommet en effektiv og målrettet polititjeneste krever. Likeledes vil den på en god måte tjene sitt formål i eventuelle perioder med generell, midlertidig bevæpning.

Utvalget uttrykker videre at dersom det ønskes en overgang til generell, permanent bevæpning, vil dette fordre lovendring og for øvrig endringer av regelverket utover de som knytter seg til selve hjemmelsgrunnlaget. Når det gjelder våpeninstruksens rettslige forankring, tilsier både hensynet til tilgjengeligheten til informasjon for allmenheten og den demokratiske kontrollen med politiets adgang til å bruke våpen at de sentrale kriteriene for bruk tas inn i politiloven.

Sør-Øst politidistrikt støtter utvalgets syn på dette punktet.

Med hilsen

Steinar Kaasa

Kst

Dokumentet er godkjent elektronisk og oversendes uten underskrift.